

Угорщина і Південно-Східна Європа

TAMÁS MAGYARICS

Після холодної війни безпеці та стабільності Європи загрожував насправді єдиний регіон – південно-східна частина континенту- Балкани, в широкому розумінні. Розпад, раніше штучно створених держав, практично лише в цьому регіоні супроводжувався істотним насильством – якщо не брати до уваги події, що відбувалися в кавказьких державах бывшего Радянського союзу. Події, що розгорталися на території бывшої Югославії, для Угорщини були предметом посиленої уваги. Збройні та беззбройні конфлікти, що розпочалися в сусідній державі, торкалися безпосередньо основних угорських інтересів, із-за географічної близькості розташування, до того ж стан угорської меншини, що нараховувала кілька сотень-тисяч, в першу чергу на території Воєводини, що належить Сербії, викликав серйозне та небезпідставне занепокоєння в Будапешті, де угорська конституція зобов'язує діючі уряди до відповідальності за членів угорської нації. Історичний перегляд не є предметом цього виступу, тільки варто зауважити, що уряди Угорщини послідовно займали антисербську позицію в процесі конфліктів, починаючи від поставки зброї для Хорватії до участі у військових операціях НАТО проти Сербії (забезпечення перехідних та перелітних шляхів та ін.), аж до визнання незалежності Косово. Для угорської зовнішньої політики це все потрібно було організувати так, щоб угорське населення Воєводини не стало заручником сербської політики і врахування національних інтересів не привело до тривалого непорозуміння з белградським керівництвом. Очевидно це балансування було вдалим, що можемо сприймати, як консенсус угорської зовнішньої політики гідний наслідування.

Угорська зовнішня політика стосовно Південно – Східної Європи, як мінімум виражена в трьох напрямках. В першу чергу потрібно згадати євро-атлантичну інтеграцію. Життєвоважливим інтересом атлантичної спільноти є створення цілісної, безпечної та стабільної Європи. Західний Балкан та частина цієї стратегічної цілі, яку досі не вдалося втілити в життя, Тут знаходяться такі держави, які не є членами жодної євроатлантичної організації, які вже є членами НАТО або їх вступ в організацію очікується в найближчому майбутньому, або які вже є членами НАТО та ЄС водночас. Перспективи членства в НАТО та ЄС також відрізняються у випадку держав, що ще не є членами – по відношенню до них також потрібно проводити диференційну політику. Емінентним інтересом Угорщини є якнайшвидше інтегрувати регіон Західного Балкану до євроатлантичного суспільства. З цією метою Будапешт повинен надавати інституційну та інші види підтримки згаданим країнам і разом з іншими членами міжнародної спільноти потрібно підтримувати виконання вимог щодо інтеграції цих країн в міжнародну спільноту. В цьому питанні Угорщина особливо зацікавлена: захист прав національних меншин взагалі, але особливо в Сербії, має бути пріоритетним питанням- встановлення права Національної Ради – вірний крок в правильному напрямку. Широкі права меншин, допоможуть краще інтегруватися в європейську спільноту і очевидно зменшать, на даній території, можливі ризики для безпеки.

Другий напрямок, природно, в широкому розумінні – Центральна Європа. Виходячи з геополітичного положення, Угорщина зацікавлена у продовженні відкритої у всіх напрямках регіональної політиці. Поряд з північноспрямованим вішеградським співробітництвом, в період 1998-2002 урядом Орбана створено так зване, мале-дунайське співробітництво, яке відкрило ворота в напрямку на захід – в першу чергу в області культури, освіти, науки. Регіональне Партнерство вже експеримент із співробітництва, Австрією, Словенією з Вішеградською четвіркою. Регіональна Рада із Співробітництва (RCC) чітко напрямлена на Північні Балкани, подібно до того, як і Південносхідна Організація Співпраці (SECI).

Центральноєвропейські Ініціативи (КеК) вже вказує на схід-південний-схід, і дотично важливим, також може бути для Угорщини. Чорноморська Організація Економічного Співробітництва (BSEC). Тобто Угорщина, розміщена в центрі широкої центрально-європейської системи зв'язків і цю свою ключову позицію може підсилити в період свого головування в ЄС в 2011 році, головною темою якого буде Дунайська стратегія. Звичайно багато питань ще потрібно з'ясувати, хоча б здійснення більш менш когерентної Дунайської політики, так наприклад протистояння інтересів мореплавства і якості води.

Ще однією центральною частиною регіональної політики і головування Угорщини в ЄС – є енергетична безпека. В основному мова йде про значну односторонню енергетичну залежність. Яскравою ознакою цього є майже єдині газо- і нафтопроводи; якась північно – південного напрямку співпраця, не лише диверсифікувала би напрямки імпорту (Норвегія, Близький Схід, Пн.Африка), але з'єднала би країни Західних Балкан з Центральною Європою. Іншим варіантом енергетичної співпраці була б поява зрідженого газу (LNG) на хорватських, а також на півночі – на польських терміналах.

Третій напрям – двосторонні зв'язки. Південно – Східна Європа займає центральне місце для Угорщини з капіталовкладень і торговельних зв'язках, хоча і тут потрібно прикладати зусилля в посиленні змагання, в першу чергу з Австрією. Останнім часом всі угорські зовнішньополітичні стратегії передбачали, що потрібно підвищувати угорську економічну активність в регіоні, навіть при підтримці держави. Хоча були зроблені кроки в цьому напрямку, але частина можливостей досі ще не використана.

В двосторонніх зв'язках проявляється і особливе питання угорських меншин. Угорські політичні сили єдині в тому, що стратегічна мета – це допомога угорській меншині мати можливість залишатися на землі, де вони народилися і збереження їх ідентичності у всіх можливих (інституційних, освітніх, культурних та ін.) формах. Парадокс, але південно-східні європейські політичні лідери, на відміну від своїх попередників виявляють більше розуміння в питаннях національних меншин. З розпадом Югославії, в країнах, що утворилися, серби попали в положення нац. меншості, а оскільки південне угорське населення в більшості проживає в Воєводині, белградська влада – частково з реальнополітичних міркувань з метою створення прецеденту – більш поступлива по відношенню до угорської меншини, ніж раніше. Водночас і прагнення євроінтеграції орієнтує мислення сербських політиків в напрямку прийняття європейських цінностей і норм.

Безвізовий режим полегшить перетин угорсько – сербського кордону. Для Угорщини відкриється можливість підвищити інтенсивність співпраці з прикордонними територіями в південно-східному напрямку або створення (макро)регіонів на основі принципу територіальної єдності. Завдяки євроінтеграційним заходам північно – балканські країни стали більш відкритими для створення форм співробітництва з регіональної політики і регіональних форм співпраці (напр. природоохоронні, освітні та ін.) Мадридська рамкова угода (1980) підтримує ідею підтримки співпраці влади прикордонних територій, міждержавними угодами; з країнами регіону Створиться Угорсько- Словенський Транскордонний Спільний Комітет і Угорсько- Хорватський Транскордонний Регіональний Координаційний Форум. В плані угорсько-сербської і угорсько-румунської узаконеної двосторонньої співпраці, говорити не можна, але з боку обох країн діють міжвідомчі комісії на окремих територіях.

Одним з прикладів, що підтверджують регіональні угорські інтереси безпеки є такий: угорські збройні сили беруть участь в роботі боснійських і косівських миротворчих сил, а також угорські технічні підрозділи допомагають у відбудові Боснії. Крім того угорські цивільні організації також присутні в регіоні і різноманітними програмами допомагають у побудові громадянського суспільства, в демократизації політичних процесів (наприклад, спостерігачі на виборах в Албанії), а також у випадку Боснії-Герцеговини – угорські спеціалісти працюють над основами нової федеративної конституції країни.

Перевод Тетяна Месарош